List 31. Tečaj XLV.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold. 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 3. avgusta 1887.

Obseg: Praktična lestvica. — Ravnanje z mlado živino koj po rojstvu. — Ameriške trte pomagajo proti trtni uši. — Vprašanja in odgovori. — Razpis štipendij. — Druga glavna skupščina društva sv. Cirila in Metoda dné 19. julija 1887 v Trstu. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Govor poslanca Šukljeja 27. aprila v državnem zboru. (Dalje in konec) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Praktična lestvica.

G. Karol Ulaga, posestnik v Laškem, izumil je posebno drevesno lestvico. (Glej pod. 46.) Pokazal jo je kmetijski podružnici in ob enem razložil, kako jo je rabiti. Reči moramo, da je boljša od vseh druzih, katere so nam do sedaj priporočali.

Ima pa naslednje prednosti;

1. Prenašati jo more eden sam človek, ker tehta samo 16 kilogramov.

2. Dá se rabiti s podporama, pa tudi brez njiju.

3. Dosežemo z nje do vsake vejice v spodnjem delu krone.

4. Dá se rabiti povsodi, tudi po strminah.

Lestvice glavni del je 3 metre dolgo, močno bruno, skozi katero je zasajenih deset klinov ali stopal. Bruno tiči v močni dvonožni stolici. Ker je možno navpično pregibati to stolico, lehko postavimo lestvico trdno, kder koli hočemo. Na zgornjem konci je bruno z železom okovano. K temu okovu sta pritrjena roča, ki držita dva železna obročka, s katerima se spajata obedve podpori postranski in sta vsled tega pregibni. Podpori sta narejeni iz 1·8 metra dolgih lat, ki ne smejo imeti nobenih grč. Zlagati se dasta z dvema četirioglatima vezema, kakor se želi. Naposled se žrebelj vtakne v prirejeno luknjo, in podpori stojita trdno in nepremakljivo.

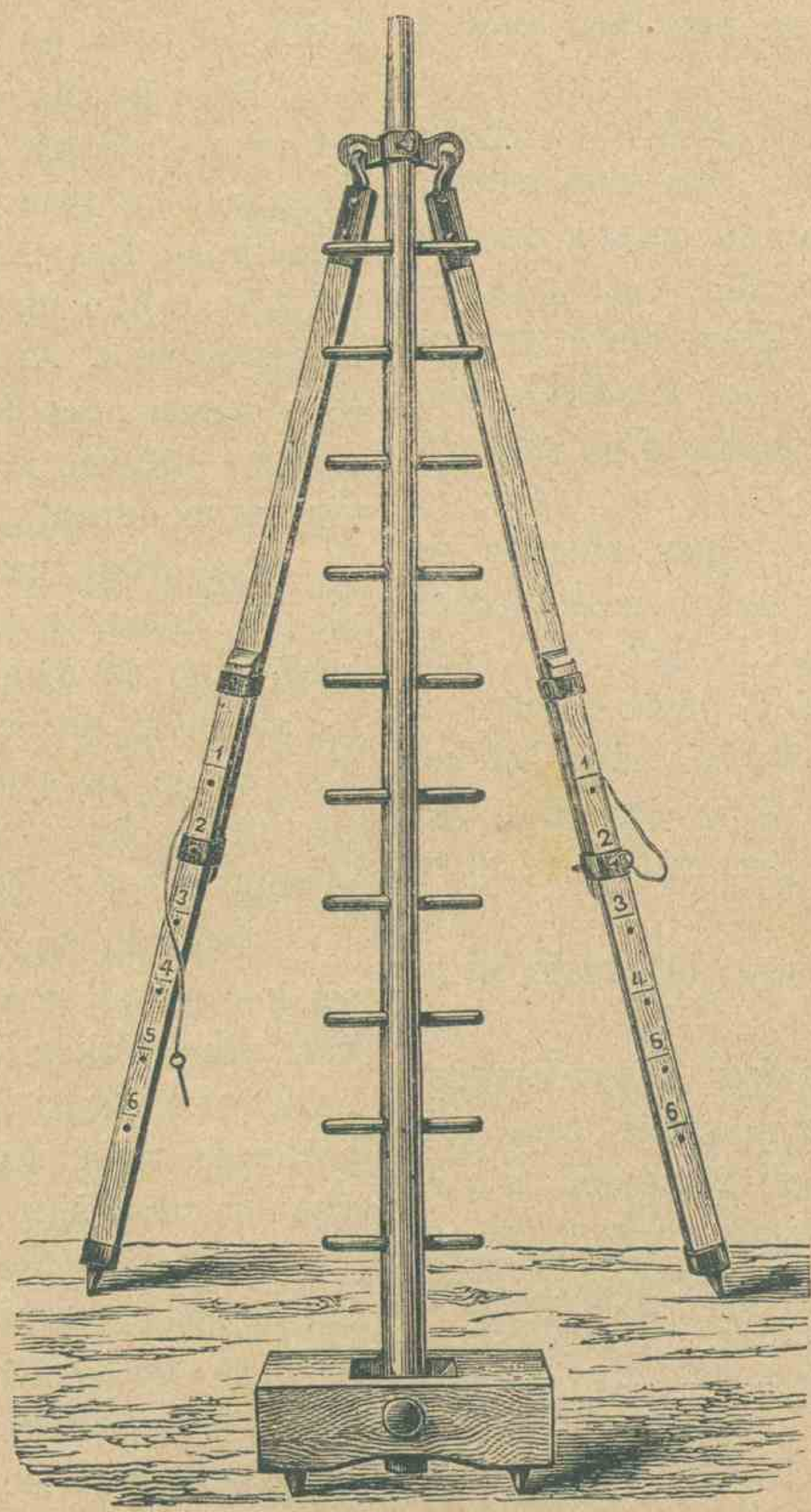

Podoba 46.

Dvonožna stolica, pa tudi obedve podpori stoje na železnih rtih.

Podpori se dasta tesno k sebi ali dalje narazen postavljati, in vsled tega sodi ta lestvica za vsakojako lego, bodi si kakor koli strma. Ko je lestvica dobro utrjena, moreš brez strahu po njej iti do najskrajnejšega stopala.

Ni treba, da bi kdo lestvico držal ali preobračal. Če žrebelj na konci bruna izmaknemo, odpadeta podpori, in možno je brez njiju lestvico rabiti, kar ugaja posebno takrat, ko je treba jo nasloniti samo na deblo ali na katero postransko vejo njegovo.

Podobno lestvico priporoča tudi Herm. Goethe v svoji knjigi: „Der Obstbaum,“ na strani 108., podoba 43. Ta lestvica sodi sploh le za velika drevesa in je priporočila vredna, ako jo more eden človek prenašati od drevesa do drevesa. Vendar še bolj praktična se meni zdi g. Ulagova lestvica.

Karol Valentinitsch.

Ravnanje z mlado živino koj po rojstvu.

Mladiček, ki je plaval skoz več mesecev v sadovi vodi, je moker, kadar pride na svet, in koža njegova je po vsem životu prevlečena z neko mastno siratko.

Koj ko prvikrat zasôpe, začne se novo življenje v njem, kajti hipoma se prične drug krvotok skozi

pluča po truplu; ležeč na tleh začne ječati in se gibati; kmalu poskuša vstati, pa je še preslab in preneukreten; ko pa le večkrat poskusi, posreči se mu vendar, da se spravi na noge, na kterih izprvega kakor na 4 količih okorno stoji. Mati ga začne po vsem životu lizati, da mu kožo očisti plodove nesnage.

Ko se pa novorojenček le malo opomore, že skuša iti, in prva njegova pot je — k vimenu svoje matere. Ko se je prvikrat nasesal mleka, kmalu se ustopi, da gre od njega prvo (plodovo) blato, ktero je črnkastozeleno in tičjemu limu podobno. Kmalu se tudi ušči.

S prvim blatom pa ni še vsa plodova goščava iz čev izpraznjena, ampak veliko je ima živinče še v sebi, ktera gre poredoma od njega, ako se mu pusti, da sesa prvo materino mleko, ki je slano in ktero je modra in dobrotljiva natura nalašč tako naredila za iztrebo plodovega blata in očiščenje čev. Neumni človek pa, ki hoče modro naturo mojstrovati, misli, da to prvo mleko, ker je vse drugačno od poznejšnjega, je mlademu škodljivo, in ga raje izmolze, kakor da bi mu ga privoščil; zato to mleko izmlezvo imenuje, ko bi ga moral zdravilno pijačo za mladega imenovati, ker iztrebi popolnoma zablačena čeva in okrepča želodec, da more dobro prekuhovati in prebavljati, kar v njega pride, in tako odvrniti mnogo bolezni, ktere sicer napadajo mlada žebeta, teleta in ovce.

Da bi pač vsi gospodarji in gospodinje neprecenljivo dobroto prvega mleka spoznali! Saj menda tega ni težko razumeti, če le pomislimo, da natura gotovo ni brez namena prvega mleka drugače ustvarila, — in če pogledamo na divjo živino, pri kteri nihče prvega mleka ne izmolzuje, ampak vse posesajo mladiči, ki so vendar veliko bolj močni in zdravi, kakor naša domača živina.

To prvo mleko, ki se vleče kakor sluz in je včasih s tankimi krvavimi lisami prepreženo, naredi le malo smetane za sir in surovo maslo (puter) pa celó ni, ima, v sebi veliko solnih delov ostane tako 2 ali 3 dni, sčasoma pa se spremeni v navadno mleko, ktero je za mladega najbolj primerna pijača. Zato pa tudi rad sesa in skoraj vsako uro pod mater gre in se ga navleče, pa ne preveč na enkrat.

Starka pa tudi skrbi za mladega, in kmalu se ji po njem toži, ako ga iz oči zgubi.

Divja živina sesa delj časa kakor naša domača; domače žebe sesa 3 do 5 mesecev, domače tele poldrugi mesec ali 2 meseca, ovca 2 ali 2 meseca in pol. Seveda marsikatere okolščine okrajšajo večkrat ta čas.

Kadar mlademu sprednji zobje bolj zrasejo, bodejo ostri robovi vime, zato je takrat čas, da se odstavi, ker je že tudi želodec sedaj v stanu, drugo pičo prebavljati.

Ameriške trte pomagajo proti trtni uši.

Po baron Babovem spisu v „Weinlaube“.

Kot pripomočke proti trtni uši priporočajo pesek, vodo, žvepleni ogljik in ameriške trte. Kateri teh pripomočkov je najboljši, važno je zlasti za prizadete vinogradce.

Pesek, ako ga je v zemlji 70—80 %, dela, da trtna uš nič ne škoduje koreninam. Zemlje s toliko peskom ni pri nas drugod nego po nižavah. No, po nižavah ne kaže pri nas delati vinogradov, vsaj še po goricah nimamo ravno preveč dobrih leg, dovažati 70—90% peska v naše gorice, izplačalo se pa pri nas ne bode nikdar.

Tudi ni, da bi pri nas stavili vinograde pod vodo. Vinograde v ravnini, ki jih je moči pod vodo staviti, morejo imeti le na vročem jugu, pri nas ne. V gorice vodo napeljavati kaže še manj.

Žvepljeni ogljik pomaga ob gotovih pogojih, a pripomoček ta je tako drag, da se izplača le tam, kjer je pridelek neprimerno drag, kar pa pri nas ni.

Če torej pesek, voda in žvepleni ogljik ne morejo trtnih uši uničiti, preostajejo nam le še ameriške trte, od katerih se v resnici nekatere vrste upirajo in branijo ušem, da jim ne morejo do živega.

Ameriške trte moremo rabiti za neposredno pridelovanje vina, ali pa kot podloge, na katere cepimo domače trte. Važno je torej, kako naj nam rabijo; zato hočem v pričujočih vrstah povedati svoje mnenje, katero opiram na mnogotere svoje skušnje.

Brez dvoma se da narediti iz grozdja ameriških trt vino. Takega vina v Ameriki napravljajo mnogo. Vendar tega vina glede finosti ni primerjati k našim pridelkom. Res je pa, da so v Ameriki z vzgojo raznih trt uže toliko napredovali, da pridelujejo uže dobra namizna vina. Amerikanci bodo napredovali in gotovo še s časom prav dobro vino narejali iz svojega grozdja. Te trte bodemo še vedno lahko rabili ter si ž njimi vinarstvo ohranili.

Na drugi način nam rabijo ameriške trte v cepljenje domačih trt na ameriške. Ako cepimo n. pr. kraljevino na ameriško ripárijo, rodila bode kraljevina na ameriški trti ravno tako vino, kakeršno do sedaj. Ker se je pa pokazalo, da tako cepljene trte začno čez nekaj let v rasti zaostajati, pričeli so proti cepljenju govoriti, češ, da ni dobro.

Takemu mnenju moram z vso odločnostjo upirati se, ker ne smemo reči, katera nam pomaga pridelovati vino kakor dosedaj, zato zametavati, ker so se nekateri poskusi ponesrečili. Ako smo imeli neuspehe, poiščimo rajši njih vzrokov in glejmo, da jih odpravimo z umnejšim delom.

Zakaj pa zastaja rast cepljenih trt? Prvič zato, ker nismo morebiti vzeli ameriške trte, ki bi bila ob vseh razmerah trpežna; drugič pa gotovo vsaka ameriška trta tudi ni enako dobra kot podloga za vsako našo domačo trto. Saj imamo najboljši vzgled v sadjarstvu. Ako hočemo špalirje in piramide hruškove vzgojiti, cepiti moramo hruško na kutino. Znano je pa vsakemu sadjarju, da nekatere vrste hrušek izvrstno uspevajo na kutini, druge pa slabo rasto in čez nekaj let celo usahnejo.

Vsled vseh svojih skušenj trdim, da so nekatere naše domače trte in ravno tako tudi ameriške take, da se morejo vsled cepljenja tako spojiti, da uspešno rasto. Pa tudi take trte, katere se nočejo med seboj dobro sprijeti, skušajo po vzgledu sadjarstva vendar do tega pripraviti.

Imamo namreč hruške, ki nikakor nočejo rasti na kutini, na divjak cepljene pa niso za špalir. A sadjarji so vedeli si pomagati. Cepili so na kutino dobro rastočo hruško, na to potem še le slabo rastočo. In glej, vzgojili so na ta način najlepše špalirje tudi iz hrušek, katere ne rasto na kutini.

Tako dvojno cepljenje moremo uvesti tudi v vinarstvo.

Ker je vsa ta reč jako važna, skuša naj vsak vinogradnik po svoji moči poskuse delati. Po vsem, kar sem imel priliko v Klosterneuburgu opazovati in skusiti, trdim, da se bodemo naučili popraviti kratko trpežnost ameriških trt.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 58. Več kmetov toži, da se jim zarejajo meseca maja in junija v žitnih shrambah majhni, črni hrošči. Kako je te hrošče odpraviti? (Fr. A., župnik v M. pri Kočevji.)

Odgovor: Hroščec je žitni molj (latinski tinea granella), katerega gosenica izjeda žitna zrna. Žitni molj prezimuje po špranjah žitnih shramb, katere zapusti, kadar postane toplo. Jajca svoja leže v zrna. Iz jajca izleže se gosenica, katera se potem spremeni v bubo. Iz te bube izleze potem hroščec. Druga zalega naredi se meseca septembra. Žitni molj ljubi toploto ter družbo, na podlogi tega jih tudi lovijo. Ako namreč pogrnete žito z kožuhom (z dlako navzdol), pridejo molji v kožuh, katerega treba potem varno odvzdigniti ter otresti nad vodo ali blizu kokoši, katere hrošče pojedo. Dobra je tudi namesto kožuha kaka stara konjska odeja. To delo je vršiti spomladi in na jesen. Zraven tega mora se pa žito večkrat prevetrati. Kadar so žitne shrambe prazne, osnažijo naj se z vročim lugom. Drugi tudi trdé, da se žitni molj prežene s koperčevim semenom (Fenhelsamen), katerega duha ne more prenašati.

Vprašanje 59. Gospodu J. J. na D. Na Vaše vprašanje odgovorimo Vam s posebnim pismom, ker javno razpravljanje Vašega vprašanja ni umestno.

Vprašanje 60. Vzel sem od divjega hmelja nekaj cvetja. V vsakemu cvetu našel sem semensko zrno. To zrno sem vsejal, in iz njega je vzrastel hmelj, ki se letos uže 6 metrov visoko povija. Cvetje tega hmelja je pa drugačno; pošiljam ga Vam ter prosim, da mi poveste, od kod to prihaja? (U. G. v Tomaju.)

Odgovor: Hmelj je dvodomna rastlina, to je, na enih hmeljevih rastlinah je samo žensko cvetje, na drugih zopet le moško cvetje. Cvetje, katerega ste nam poslali, je moško cvetje, torej od moške hmeljeve rastline. Ker rabi le ženska hmeljeva rastlina, zato moramo hmelj pomnoževati s sadikami, ne pa s semenom.

Vprašanje 61. Že nekoliko let opazujem na krompirju, da mu perje postaja črnopikčasto ter da se zgodaj osiplje, tako, da ostanejo sama stebla. Kako bi se dal krompir ozdraviti od te bolezni? Bi li smel stebla takoj, ko začnejo pikčasta postajati, požeti ter posušiti in živini pokladati. Kadar se omenjena bolezen pokaže na perju, navadno je tudi krompir pod zemljo črn in gnil. Nastane li črnoba vsled bolnega perja, ali je pikasto perje nasledek bolnega krompirja. (Fr. S. v Dol. Logatcu.)

Odgovor: Bolezen, katero popisujete, je krompirjeva gniloba. Bolezen je jako nevarna, ako se močno razširi, kajti včasi so morali po nekaterih krajih popolnoma opustiti pridelovanje krompirja zaradi te bolezni. Bolezen se pokazuje meseca julija in avgusta, provzročuje pa jo gliva phytophtora infestans. Plodni organi te glive padajo s perja na zemljo in se potem pod zemljo naprej plodé po krompirju ter tako provzročujejo, da gnije krompir. Mokro vreme in vlažna zemlja pospešujeta rast in razplod te glive. Proti tej bolezni so poskušali mnogo sredstev z različnim uspehom. Med drugimi priporočajo zgodnje krompirjeve sorte pozno saditi.

Zadnji čas hvalijo tako zvano „bordeleško mešanico“ kot dober pripomoček proti tej bolezni. Ta mešanica se takole naredi: Vzame se 100 litrov vode, v kateri se raztopi 8 kilogr. bakrenega vitrijola, tej tekočini se primeša beléža, katerega se naredi iz 15 kgr. neugašenega apna in 30 litrov vode. S to mešanico se poškropi krompirjevo zelišče, kadar je bil krompir uže obsut.

Perje žeti pa nič ne pomaga, ampak celó škoduje, ker je pridelek potem veliko manjši, tros od gliv pa veter vendar tudi potem na njivo zanese s sosednjih njiv.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razpis štipendij.

Razpisujejo se naslednje štipendije:

1. Štipendija Nj. vel. presvetlega cesarja v znesku letnih 250 gld. za obiskovanje kmetijske šole „Francisco-Josephinum“ v Mödlingu pri Dunaji.

2. Državna štipendija v znesku letnih 250 gold. za obiskovanje iste šole.

3. Dve štipendiji po 250 gld. na leto za obiskovanje vrtnarske šole „Elisabethinum“ v Mödlingu pri Dunaji.

Podrobnosti se zvedo v pisarni c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Od c. kr. kmetijskega ministerstva.

---

*

Druga glavna skupščina društva sv. Cirila in Metoda

dné 19. julija 1887 v Trstu.

Ponosni smo tržaški Slovenci, da nas je odlikovalo slavno vodstvo tega važnega društva ter je pozvalo svojo drugo glavno skupščino v naši sredini — v „zloglasnem“ mestu tržaškem. — Posebno ljubo nam je, da se je isto prepričalo, kako lep sad so obrodile izdatne podpore, koje smo sprejeli za obrambo naporov, sovražnikov naše národnosti ter razvidelo, da Trst vendar ni še italijansko mesto, ampak da je tukaj obilo stražarjev, koji čuvajo slovensko národnost, da je v našem mestu obilo pravih avstrijskih Slovencev. Dokaz temu je ravno ta skupščina, koje vršitev je naša dolžnost obširneje popisati.

Točno ob 10. uri predpoludne je bral preč. gospod kanonik Debelak sv. mašo v cerkvi sv. Antona novega z asistenco dveh duhovnikov. — Peli so pri maši naši cerkveni slovenski pevci v jako lepo ubranem zboru. Ker se je bilo nadejati mnogo občinstva, pripravile so se prve vrste klopi samo za naše goste. Ljudstva je bilo mnogo v cerkvi — tudi dokaj lahonskih radovednežev. Po sv. maši bil je po programu občni zbor v dvorani slovanske čitalnice pod predsedništvom preč. gosp. prof. Tomo Zupana.

Uvodni govor čast. gosp. predsednika bil je v splošnem sledeči: Načelništvo društva je izbralo sedežem II. svoje glavne skupščine mesto Trst, kjer je znalo, da najde tudi tukaj sorodnih bratov. Slovenci v Trstu so se pojavili s tem, da so med prvimi osnovali podružnico, ter se borili z vsakojakimi ovirami, dokler se je moglo v Trstu odpreti otroško zabavišče. — Ravno tako gré vsa čast in hvala tržaškim gospém in gospodičinam, katere so osnovale do danes še edino žensko podružnico (Živele!) Da bi temu vzgledu sledilo naše ženstvo tudi v druzih krajih, posebno ob Soči!

Da imam duh našega Vodnika, povzdignil bi se ž njim na višine Vršaca, razvidel bi iz te višine skoraj vse dežele, v kojih zvoni mili glas našega jezika, videl bi narod slovenski v Furlaniji in na Goriškem, kojega zastopnike s posebnim veseljem pozdravljam: „Dobro došli tukaj!“ Opazil bi z Vodnikom tudi rojake v Ljubljani, kojih zastopnikom zopet kličem: „Dobro došli gospoda iz središča Slovenstva, iz središča slovenskega delovanja!“ Da imam zatem duh Tomanov, pozdravil bi tudi naše vrle Korotance, koje so iz take daljave poslali svoje prvake k današnjemu zboru z njegovimi lastnimi besedami:

Kviško mili bratje . . . !“

Dobro došli tudi vi!

Posebno pa še pozdravljam vrle Tržačane in Tržačanke v mestu, kjer živi čez 26.000 prebivalcev naše krví, ob obalih morja, o kojem glasi pesem:

„Morje jadransko,
Nekdaj bilo si slovansko!“ . . . .

Pozdravljam národ ob tej obali, koji je bil vedno zvest svoji národnosti in svojemu cesarju. Ker so nas ravno tržaški Slovenci letos zvali v svojo sredino, iste ob enem prosim, da delujejo tudi nadalje neprestrašeno na národnem polju, ter ostanejo nam in naši družbi zvesti, kakor do sedaj!

Kaj je društvo storilo od 5. julija 1886 do danes, razvidno je iz poročila gosp. tajnika. Vsakdo bode priznal, da se je storilo mnogo — dasiravno nismo mogli storiti vsega, kar želimo! (Dolgotrajno, živahno odobravanje.)

Gosp. predsednik je zatem predstavil navzočega g. vladnega poverjenika Vidica.

Potem poroča tajnik preč. gosp. J. Žlogar o delovanji društva, koje prinašamo okrajšano, ker se bode posebno tiskano med ude podružnic razdelilo.

Gosp. tajnik čita poročilo o lanski skupščini, katera se je vršila v Ljubljani in koja je osnovala „družbo sv. Cirila in Metoda“, izvolivši osrednje vodstvo v Ljubljani. Potem razlaga o delovanji tega vodstva.

Začetkom delovanja izdalo se je vabilo na rodoljube, da podpirajo to važno družbo in se je razložil pomen te družbe. Ta poziv je deloval lepo, ker se je od lanskega leta osnovalo okolo 50 novih podružnic. Naznanja imena pokroviteljev družbe, kateri so vplačali najmanj 100 gold., in imena podružnic, katerih število je do danes 64.

Želje, koje so bile na lanski skupščini izrečene po raznih podružnicah, izpolnile so se kolikor mogoče in sicer v gotovem denarji ali po razdeljenji knjig in drugih šolskih stvari.

Na koncu poročila se je gosp. tajnik spomnil živečih in ranjcih domoljubov, kateri so društvo podpirali in pristavil: Takih rodoljubov nam Bog prav veliko daj; oni so slava in blagost naše domovine! ter vzklikne: živeli živeči in blag spomin pokojnim!

Potem izreče zahvalo vsem slovenskim listom, kateri so družbo na vsak način javno podpirali ter tako veliko pomogli, da je tako krepke korenine pognala.

Završuje svoje poročilo s pozivom na skupno delovanje in slogo, kajti samo zložnim delovanjem se more doseči vzvišeni smoter društva: „Slovenske šole slovenski mladini.“

Zato prosi vse rodoljube, da vsak po svoji moči tudi nadalje prinaša male žrtve toliko važnemu društvu, da se vresniči stari pregovor:

„Zrno do zrna pogača,
Kamen do kamena palača!“

To se more doseči samo s zedinjeno močjo, kakor to lepo govoré stihi naše cesarske pesmi:

„Trdno dajmo se skleniti . . . !“

Lepše pa g. poročevalec gotovo svojega govora ni mogel skleniti, kakor z divnimi vrsticami našega pesnika:

„Na delo tedaj, ker resnobni so dnovi,
A delo in trud nam — Bog blagoslovi!“

(Dolgotrajno, živo odobravanje.)

Iz blagajnikovega poročila razvidimo sledeče: od 1. septembra 1885 do 31. decembra 1886. leta je bilo dohodkov 6513 gold. 61 kr., stroškov 892 gold. 91 kr., torej ostane v blagajnici 5620 gold. 70 kr.

Po poročilu blagajnikovem, katero je skupščina z odobravanjem sprejela na znanje, pretrgala se je seja za nekoliko minut. Med tem je razdelilo vodstvo med navzoče knjižice: „Tisočletnica Metodova“, „Družba sv. Cirila in Metoda, kaj je to?“ in dalje društvena pravila in društveni račun.

Po poročilu nadzorništva bila je na dnevnem redu volitev vodstvenega odbora.

Gospod poslanec Krsnik predlaga, da se dozdanjemu predsedništvu izreče zahvala vseh podružnic ter da se izvoli predsednikom vrlo zaslužni dozdanji predsednik čast. gosp. Tomo Zupan. Ta predlog je bil sprejet in per acclamationem gosp. Zupan zopet izvoljen predsednikom. — Dalje so bili izvoljeni odborniki: Podpredsednik g. Luka Svetec; blagajnik g. dr. Josip Vošnjak; tajnik g. Anton Žlogar. Odbor: gg. Murnik, Einspieler, Močnik, Gogola, Žumar, Žičkar, dr. Bleiweis-Trsteniški.

(Konec prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

61.

Majolka in fajansa.

(Konec.)

Na Francoskem je bilo umetno lončarstvo uže v 16. stoletju jako razvito. Majolko je tu dovel do velike dovršenosti daroviti umetnik Bernard Palissy. Bil je ostroumen in neumoren mož, ki je z vlastitim trudom in premišljevanjem prišel do nenavadnih uspehov. Porodil se je s početka 16. stoletja, in bavil se je s slikarijo na steklo. V tridesetem letu videl je on prvi pot s krasnim emailom bojadisano majolko, in koj si je zaželel, da bi tudi on kaj sličnega izdelal. Ker ni bil poučen v kemiji, poskušal je to in ono, da bi prišel do svojega cilja. Mučil se je tako več let, a ničesa ni dosegel, naposled je šel z razno svojo robo v neko steklarnico, in tu v veliki vročini posrečil se mu je prvi beli email. Do sedaj je preteklo mu 10 let polnih nevolje in zgube. Dosti potov mu je trda šla za vsakdanji kruh, rodovina mu je kedaj pa kedaj morala celó stradati, ker je Palissy vse izdal za lonce, kurjavo in svoje zmesi, in vrhu tega mu je življenje grenila tudi še nepotrpežljiva žena. Sedaj, ko je prišel do prvega uspeha, postavil si je sam svojo peč, ki mu je zopet požrla vse, kar je imel. Več potov je naletel na to ali ono pomanjkljivost v novi peči, in več potov tudi ni imel novcev, da bi dalje delal in poskušal. Sam pripoveduje, da je moral hišino orodje požagati in pocepiti, kedar mu je drv za peč primanjkovalo. Z vstrajnim delom in polaganim napredkom postal je Palissy pravi veščak in umetnik. Celih petnajst let je blodil po temi, tako pripoveduje sam, a potem se je preslavil in obogatil. Njegove sklede, plošče in podstavki so bili ponajveč olepotičeni z živalskimi in rastlinskimi slikami, vzlasti z ribami, gašaricami, kačami, žabami in biljem, in v modelovanju teh oblik postal je osobit veščak. Slava se mu je tako razširila, da so ga imenovali dvornim umetnikom, ter ga v Pariz poklicali. Palissy bil je protestant in za hugenotskih nemirov rešilo ga je samo njegovo imé, da ni bil usmrten. Henrik III. dal ga je odpeljati v bastiljo 1588. l., kjer je tudi umrl.

Ob istem času začela je Katarina Medicejska v Neversu na Francoskem fajanso njegovati, ter je v ta namen poklicala umetnikov z Italijanskega. Druga glasovita tvornica fajanse je bila v Oironu, s katere se je do danes ohranilo samo 55 komadov prekrasnega posodja. Za redko in ukusno to posodje so plačali v novejšem času prav ogromnih svot. Tako je nek angleški muzej dal za en vrč 27.500 frankov. Danes izdeluje Francoska najlepše majolke in fajanse.

S Francoskega je v 16. stoletju izdelovanje majolke prešlo v Nizozemsko, kjer so jo Holandci brzo v veliko razvili. Okolo mesta Delfta postavili so ogromne lončarnice. Njihovo uresno posodje, ki so je često izdelovali po kitajskih uzorcih, razširilo se je po vsej Evropi. Mnogi holandski lončarji bili so protestanti, pa so morali pobegniti na Angleško, kjer so izdelovali še lepše in boljše posodje, ki je do malega nadkrililo s svojo finostjo vse ostale. Ta veliki razvoj angleškega lončarstva je pospeševal največ Jozuva Wedgwood, ki je 1770. l. za svoje delavce utemeljil celo tvorniško mesto Etrurijo, kjer si danes do 40.000 ljudi z lončarstvom kruh služi.

Govor poslanca Šukljeja

27. aprila v državnem zboru.

(Dalje in konec.)

Vsled takih dogodkov me je v resnici veselilo, da sem v letošnjem nadrobnem poročilu o pravosodnem ministerstvu našel mesto, ki reši po mojih mislih čast Slovencem, posebno kranjskim. Gosp. poslanec Lienbacher je poročal, kako so poskusili na Koroškem s kaznjenci zajeziti hudournike. V svojem poročilu je jako pohvalil delovanje kaznjencev, posebno pa povdarjal, kako vspešno so gasili pri požaru v Kočah. Posebno pa me je zanimalo, kako gorke besede je pristavil poročilu nek poslanec, katerega navadno ne najdem med zagovorniki Slovencev. Ta je poslanec dr. Heilsberg. Povdarjal je, s kakim pogumom in požrtvovalnostjo so kaznjenci gasili, in v resnici, gospôda moja, človeku seže v srce, ko to bere. Kjer nikdo ni mogel več prestati zarad sopara in vročine, prestali so kaznjenci; zavrnili so žgano pijačo, katero so jim ponujali pri delu, da bi ne zamudili rešilnega dela. Komično se glasi, gospôda moja, da so kaznjenci varovali otete stvari — pred tatovi. (Veselost.) Krona je to priznala; 16 kaznjencem odpustili so precej kazni, nekaterim do $1^1/_2$ leta, vsem drugim se je odpustila poostrena kazen s postom. Gosp. poslanec dr. Heilsberg je mnogo omenil v budgetnem odseku; pristaviti bi še moral, da so oni kaznjenci, oni izvržek človeštva, ki so se iz lastnega nagiba vdeležili rešilnega dela, ki so na tako ganljiv način priskočili na pomoč sodržavljanom nemške narodnosti, vsi brez razločka kranjski Slovenci, oni Slovenci, katerim v Vaših listih in ža-

libog tudi v tej visoki zbornici očitate surovo, slepo, fanatično sovraštvo do Nemcev. Če delajo tako naši kaznjenci, sprideni udje slovenskega naroda, potem lahko s povzdigneno glavo moremo pričakovati sodbe, ki se mora tukaj izreči med slovenskim narodom in njegovimi tožniki. (Dobro! na desnici.)

Gospôda moja! Včeraj so trdili v generalni debati, kakor je uže navada nekaj let, da se zatira nemštvo, prezira nemški živelj in Slovanom v Avstriji daje prednost.

Gospod poslanec vitez Carneri je Vam na svojem potnem robci razgrnil „obličje poslovanjene Avstrije“, in gospod poslanec dr. Menger mu je pošteno prikladal. Ko sem to poslušal, gospôda moja, nisem mogel zatreti želje: Ko bi vsaj moj revni narod moral nekaj časa prenašati ono zatiranje, o katerem so gospodje na nasprotni strani tako ganljivo govorili! (Dobro!) Gospôda, kaj pa naj rečemo mi, katerim se prezira član 19. vsak dan, reči smem, vsako uro? Kaj naj mi porečemo v sedanjem položaji? Zdi se mi, dovolite mi razliko znanega izreka, da je Avstrija postala država nerazumljivosti. Na eni strani so Nemci napovedali ministerstvu boj do skrajnega in ga pobijajo do skrajnega, akoravno jih vlada brani in boža, na drugi strani so pa prezirani in zanemarjeni Slovenci, zvesti pristaši ministerstva. Gospôda moja! Kdor to vidi, mora v resnici priznati, da se v teh prostorih včasi igrá „narobe svet“.

Ne bom dalje razpravljal teh stvari, ker bomo pri nadrobni debati imeli priložnost, jasno dokazati resnico.

Ker sem uže predolgo tirjal pazljivost visoke zbornice, hočem le ob kratkem spregovoriti o gospodarskem vprašanji. V narodno-gospodarskem oziru tudi sedanje ministerstvo primeroma manj stori za naše dežele, kakor za druge. Moja ožja domovina Kranjska je gledé državnih cest gotovo najbolj zanemarjena v celi Avstriji, in ministerstvo Taaffejevo je vsega skupaj dovolilo 29.300 gold. za popravo ceste čez Gorjance, kjer pa so preložili le jeden klanec, in revnih 6000 gold. letos za popravo ceste med Novim mestom in St. Jernejem. Če se ne bode godilo hitreje, bodo morda naši vnuki vživali dobrote teh cestnih poprav.

Kaj pa imamo od obrtnega šolstva, za katero stojí v budgetu 1,571.000 gld.? 1000 gld. za strokovno šolo lesne obrtnije v Kočevji, 640 za čipkarsko šolo v Idriji in malenkost 3500 gld. za ves drugi obrtnijski poduk v celi kranjski deželi.

O železnicah niti ne govorim; danes nočem bičati trde tarifne politike, s katero nas tarejo; ne bom sprožil pri tej priliki vprašanja o dolenjski železnici, ki se vije, kakor morska kača; hočem govoriti le resnico, da smo Slovenci, sploh naše dežele, jako malo dobili v narodnogospodarskem oziru pod sedanjim ministerstvom. Kako morejo govoriti pri teh številkah, ki živo govoré o konečnem računu in proračunu, o prednosti Slovanov in zatiranji Nemcev, to mi je popolnem nerazumljivo.

Končati hočem in samo kratko še spregovoriti o neki izjavi gospoda poslanca viteza Carnerija.

Gospod poslanec vitez Carneri je včeraj nekako ugibal, da bi se sedanji gospod ministerski predsednik rad obrnil na drugo stran ter se je proti temu zavaroval v nekem oziru. Gotovo bi moral ekscelenca Taaffe biti tako lahkomišljen, kakor mu je očital poslanec mesta graškega, ko bi se z ozirom na ves položaj v visoki zbornici odločil za kaj tacega.

Res je sicer, in sam priznam, da so v Avstriji drugačne razmere, kakor v drugih konstitucijonalnih državah. Trdijo — in temu ne ugovarjam — da prava avstrijska vlada ne more biti sestavljena iz ene stranke, marveč mora stati nad strankami. Naj bo to res! Vendar mora vsaka vlada imeti v tej zbornici zanesljivo večino, da je trdna in trajna, in gospôda moja na levici, morete Vi dobiti tako zanesljivo večino? Oglejte si v Vaših vrstah! Začetkom zasedanja ste se razdelili v „nemško-avstrijski“ in „nemški klub“. Potem se je razbil „nemški klub“, in za Vami v Vašem skrajnem krilu je mala frakcija (poslanec dr. Foregger: dva), ki vkljub vsem strastnim napadom največjega dela opozicijskih časnikov prospeva, in, kakor kažejo zadnje dopolnilne volitve, narašča, frakcija, katero vodi gospod vitez Schönerer, ki klečí pred druzimi altarji in povzdiguje oči k drugim svetnikom in ne Vašim.

Tako se Vam godí v opoziciji, in človek bi mislil, da najložje zjedinite različne nazore v opoziciji, ker je Vaše delovanje edino le negacija in kritika. In če se Vam tako godí v opoziciji, kako bi se Vam godilo, ko bi bili kot večina podpora vlade?

In na drugi strani večina? Kolikrat ste ji uže prorokovali razpad! Kolikrat ste uže govorili, kakor včeraj gospod poslanec vitez Carneri, da je prt prerezan med Čehi in Poljaki! Ne vdajte se takim iluzijam! Tudi med nami so nasprotja, to priznam. Toda skupen namen nas druži. Vemo, da se borimo vsi za enake pravice vseh narodov v Avstriji, da se potegujemo za obstanek in razvoj zgodovinskih in političnih posameznosti države, kar je pravi poklic avstro-ogerske monarhije. V odločilnem trenutku bodemo skupno hodili, in upam, skupno zmagali, akoravno so med nami male razlike. Taka večina more podpirati vlado, če ni njenim idejam naravnost sovražna. Mislim, da se je sedanja vlada o tem prepričala. Nevarnost bi nastala sedanji vladi, ko bi se izneverila svojim načelom, ko bi zatajila svoje pravilo, s katerim je stopila v življenje; ko bi morali spoznati avstrijski narodi, da vlada ž njimi ne misli resno in jih hoče nasitovati z lepimi in praznimi obljubami, ne pa z dejanji.

Gotovo največji zgodovinar vseh časov, Leopold pl. Ranke, zapisal je nekje misel: „Svet vladajo absolutne ideje.“ S tem je obsodil polovičarstvo in nedoločnost. Ker sem prepričan, da vlada spozná položaj in se hoče ozirati na potrebe ter spolniti opravičene želje avstrijskih narodov, sklenem svoj govor in bom glasoval, da preidemo v nadrobno debato. (Pohvala in ploskanje na desnici. — Govorniku čestitajo.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Premeščenje. Profesor Emerich Nedved premeščen je z ljubljanske gimnazije na gimnazijo Iglavsko. — Premeščenje državnih uradnikov nam je redno prav malo pomenljivo, ako pa tega premeščenja posebej omenjamo, storimo to zaradi tega, ker je bilo do sedaj skoraj misliti, da imajo nekateri nam in sedanji vladi nasprotni uradniki med Slovenci pismo in pečat za prosto nasprotovanje. Izmed mnogih oseb, ki so smele dolgo vrsto let prosto rogoviliti v naši sredi, je to prvi slučaj, da se mu je uradno nakazal nov delokrog. Z zadostenjem tedaj pozdravljamo to premeščenje, akoravno nočemo biti optimisti, da bi to smatrali za svarilo drugim somišljencem premeščenega. Rajši in bržčas bolj prav sodimo, da je premeščenemu samemu začela presedati Ljubljana in da je premeščen vsled lastne želje. — S takim mnenjem vsaj dotični visoki oblasti ne bodemo skazovali malo zasluženega zaupanja. Za naše domače razmere pa je to veselo znamenje, da se nam zrak čisti bolj in bolj in da pionirji nemškega mosta do Adrije začenjajo obupovati. — Mestni steber ljubljanski se maje!

— **Volilni shod na Vrhniki** bil je minulo nedeljo popoludne. V Postojni zbran županov namestnik Krajgher, ki se je predstavil vrhniškim volilcem, bil je tudi tukaj soglasno sprejet za kandidata za predstoječo deželno-zborsko volitev.

— **Českih gostov** doide nam dné 8. t. m. **469**, ki se morajo v Ljubljani za 4 dni preskrbeti s stanovanjem. Ker je one dni tudi vojaštvo v Ljubljani v izredno velikem številu, bode teško v gostilnah dobiti zadosti stanovanj. Zato odbor prosi vse one ljubljanske meščane, ki so pripravljeni za ta čas prepustiti sobe z opravo vred bodi si zastonj ali proti zmerni plači, da izvolijo to kar prej odboru naznaniti pri banki „Slaviji“ ali v pisarni dr. Tavčarja. — Kakor se nam naznanja s Postojne, se delajo tam izredne priprave za sijajen sprejem českih in domačih gostov. Jama bode baje še sijajnejše razsvitljena, kakor binkoštni ponedeljek, kolikor se čuje, doide pri tej priliki z vseh slovenskih pokrajin obilno občinstvo in društev, pozdravit drage nam česke goste. Enako velike so, kakor čujemo, tudi priprave za sijajen sprejem gostov na Bledu.

— **Katoliško tiskovno društvo** pod predsedništvom preč. gosp. prelata dr. Čebašek-a se je ustanovilo v Ljubljani z namenom, da pred vsem v svoje oskrbovanje sprejme katoliško tiskarno in knjigarno ter časnik „Slovenec“.

— **Vzorni načrti kmetijskih stavb** imenuje se na novo izšla knjiga v zalogi c. kr. kmetijske družbe. Koristna ta knjiga obsega načrte z obrisi za: Vinsko klet, skedenj, goveji hlev, konjski hlev in svinjak. — Vsi načrti namenjeni so za manja gospodarstva, kakoršna so pri Slovencih večinoma povsod. — Knjiga velja za ude c. k. kmetijske družbe po 50 kr., za neude pa po 1 gld. vsak iztis ter se dobiva v pisarni c. k. kmetijske družbe.

— **Frančiškana, gospoda očeta Angelika Hribarja,** znanega skladatelja in orglarja v ljubljanski frančiškanski cerkvi, zadela je v ponedeljek, ko se je peljal v Šiško obhajat, nesreča, da se mu splaši konj, ga prekucne in se je gospod poškodoval na nogi in na rokah, k sreči ne teško.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Cesarica vrne se z Angleškega nazaj domu, prej pa še obišče kraljico angleško. — Z Amerike se naznanja, da je tamošnja pristojna sodnija sklenila, potem, ko je goljuf Zalewski sam izrekel željo, vrniti se v Avstrijo, da ga izroči avstrijski oblastvi. Glavni konsul avstrijski v Novem Jorku, Fritsch, odposlal je uže naši vladi pri goljufu Zalewskemu zgrabljeno svoto 112.000 gld. — Vnanjemu našemu ministerstvu še zmiraj daje mnogo posla bolgarska kandidatura princa Ferdinanda Coburškega. Videti je, da je vladarstvo bolgarsko sililo izvoljenca, naj se brez ozira na nepriznanje velevlasti podá v bolgarsko deželo, princ pa se strogo drži pogojev izrečenih v svojem odgovoru danemu deputaciji Sobranja. Videti pa je, da princ še zmiraj ni zgubil upanja, da mu diplomatično posredovanje prijateljev njegove kandidature in pa mogočnih sorodnikov njegovih pripomore do pripoznanja izvolitve njegove pri velevlastih.

V bolgarskih krogih pa se uže kaže druga sapa. O princu Coburškem, ki si ne upa na svojo roko prevzeti prestola Bolgarskega, se ne govori več. Nasprotno pa se sledite dvojne poti iz tega kolobara: ena tiši na izvolitev predsednika in proglašenje republike, drugi, posebno vojaški krogi, pa se vedno še ozirajo na odstopivšega kneza batenberškega in nekateri krogi sodijo, da bi se sedaj znal vrniti, ker sodi, da so razmere med velevlastmi take, da bi se Ruska ne ustavljala s silo njemu, ko bi se vrnil nazaj v Bolgarsko.

Poslanec in dvorni svetovalec Lienbacher stopil je v uradniški pokoj, s svojim šviganjem proti nemškonarodni stranki prišel pa je stari Jurij v nasprotje z vsemi konservativnimi nemškimi krogi, zlasti tudi s konservativnimi zastopniki Solnograške z grofom Chorinskyjem, dr. Fuchsom in drugimi. — Javno je izjavil v svojem glasilu „Oesterr. Gemeindezeitung“, da ostane nemški konservativec, da pa zato, kar stori, ni nikomur odgovoren razun svojim volilcem in svoji vesti; boj z nasprotniki, ki so se oglasili zoper njega v „Salzburger Chronik“, pa sprejme. — Vse kaže, da bodo politični krogi državnega zbora še vsakovrstnega doživeli nad starim Lienbacherjem, ki samo sebe smatra nezmotljivega.

Nemško-narodne kroge razburila, druge nemške kroge pa razdramila je naredba naučnega ministerstva, s katero se razpišejo tri darila po 1000 gold. za 3 spise, namenjene mladini od 12 do 14 leta, ki naj obsega prvi: predmet z avstrijske zgodovine, drugi: potopis z Avstro-Ogerske in tretji: povest. Pogoj za podarjenje darila pa je, da so spisi avstrijsko-domoljubni

(patriotični) in da sicer tudi ugajajo zahtevam šolsko-pedagogiškim. — S temi nagradami spolnuje naučni minister en del svojih obljub, pripoznajoč, koliko se je doslej grešilo pri nas v knjigah, ki so namenjene šolski mladini. — To je en del vojske zoper tiskano, mladini nevarno besedo, kedaj bodemo čuli kaj o vojski zoper živo tako besedo.

Laška. — Dan 29. avgusta zapisala si bode „združena Italija“ v vrsto dni žalovanja. Minuli petek po 8. uri zvečer umrl je namreč v Stradeli, svojem rojstnem kraju sedanji ministerski predsednik Agostino Depretis. Depretis, ki je bil sedanjemu, meseca maja sostavljenemu ministerstvu predsednik v tem ministerstvu uže ni več deloval, ker minula dva meseca bolehal je neprenehoma in vsa dežela vedela je, da mu je živeti le še nekoliko dni. — Gledé naše države mora se Depretisu priznati zasluga, da je bil po združenji Italije zagovornik prijateljske politike z Avstrijo, on vedel je krotiti one irredentovske kroge, ki so s krikom „v Trst in Trient!“ pridigovali boj zoper Avstrijo.

Kratek posnetek životopisa Depretisovega kaže, da je bil on eden najspretnejših in zaslužnejših mož, ki so po Garibaldijevih naskokih skrpano, po Cavourju združeno Italijo tudi po upravi združili, gospodarsko in politično znali ojačiti in spravili z drugimi državami izrekoma z Avstrijsko in Nemško v tako zvezo, da je sama dobila čas za razvoj v Evropi pa veljavo.

Agostino Depretis rojen je bil leta 1811 v Stradeli, se je učil pravništva in je doma postal advokat. Vdeleževal se je pri onih prizadevanjih, ki so delovali za združenje Italije in je bil tudi v častništvu delaven. Leta 1849 postal je civilni guverner v Bresciji. Drugo leto nahaja se v zbornici pijemonteški med opozicijo. Leta 1861 imenoval ga je Cavour za prodictatorja v Siciliji in dne 3. avgusta t. l. razglasil je tam laško ustavo. Prvič postal je minister dne 3. maja 1862. leta s tem, da je v ministerstvu Ratazijevem prevzel posel ministra za javna dela, vendar je iz ministerstva zopet izstopil meseca decembra istega leta. Dalje postal je minister leta 1866, ko je pod Ricasolijem prevzel najprej ministerstvo mornarstva, kasneje pa finance. Po padcu Ricasolijevem prevzel je zopet svoj sedež v zbornici in je postal po smrti Ratazijevi vodja opozicije. Ko je leta 1876 Mingheti padel vsled nezaupnice v zbornici, sostavil je on svoj prvi kabinet, v katerem je sam obdržal finance ter se je pri tem poslu pečal s prestrojenjem davka o mletvi. On je v izrečenem svojem nasprotstvu zoper cerkev, prepovedal javne procesije in cerkvene sprevode zunaj cerkve, telesna kazen se je odpravila. Do leta 1872 namestil ga je dvakrat Cairoli, kasneje pa se je zdržal na krmilu ne toliko po svoji stanovitnosti v načelih gledé vprašanj, zarad katerih so se vršile borbe v zbornici, temveč za to, ker je sam spreminjal načela po vsakokratkem položaju. Zadnje borbe v zbornici bile so meseca aprila tega leta, ko je imel zagovarjati zvezo z Avstrijsko in pa ekspedicijo v Masauho. Posebno slednjo je opozicija ojstro in zasluženo šibala, pa tudi zveza z Avstrijo se je tako hudo napadala, da je njen najvspešnejši zagovornik grof Robilant dal svojo ostavko in da se je stanovitno branil vstopiti v novo ministerstvo. Pa kaj stori Depretis? Po različnih spletkah prevzel je vendar-le zopet sam sostavo novega ministerstva in merodajna posla izročil je opoziciji, s katero je imel toliko ojstre borbe. Naša država opazovala je tedaj v laški vladi približno enako premembo, kakor kasneje na Srbskem, na krmilo prišle so osebe naši državi stalno in načelno nasprotne, pa Depretis je tudi takim politikom ostal načelnik in jim je dal svoje imé. Raznih mest zastopi sklenili so, naroden spominek postaviti pokojnemu in so v ta namen uže tudi odločili izdatne svote. Tudi naš minister vnanjih zadev grof Kalnoky izrazil je laški vladi milovanje o smrti Depretis-ovi.

Najnovejše vesti.

Ruska. — Znan politik in vrednik „Moskovskih vjedomosti“ Katkov je dne 1. avgusta popoludne umrl, potem, ko je delj časa nevarno bolan bil. Redko kedaj znal si je časnikar neodvisno stoječ navzgor in navzdol pridobiti tolike veljave kot Katkov. — Akoravno brez uradnega poklica bil je najveljavnejši svetovalec rajncega in sedanjega ruskega cara. Najtežavnejša politična vprašanja reševala so se skoraj redno po njegovih nazorih. Znano je, da sta imela letošnjo spomlad Katkov in minister vnanjih zadev Giers ojstro pravdo zarad ruske vnanje politike. To pravdo moral je poravnati car sam in je to storil milostivo za Katkova, ne da bi se bilo spremenilo vodstvo vnanje politike ali ta politika sama, kakor jo je tedaj vodil Giers. — Nadrobnosti o tej zadevi se pripovedujejo, pa iz njih posnamemo samo toliko, da je zadnja ministerska kriza francoska, pri kateri je hud nasprotnik Nemške Boulanger propadel tudi na škodo bila Katkovu, ker se je pokazalo, da njegova sodba o Francoski ni „zanesljiva“ in da je Ruski ugodnejša, vsaj po sedanji skušnji, zmernejša politika Giersova.

Katkov bil je bolan na čutnicah, vrh tega imel je bolezen vseh časnikarjev in politikov, bolezen v želodcu.

Francoska. — Boulanger, njegovi pristaši in njegovi nasprotniki padajo si bolj in bolj v lase. Odkar Boulanger išče svojih pristašev v krogih najskrajnejših radikalcev, prihaja tudi pogostejše v nasprotje z odločnejšimi zastopniki zmerne republikanske stranke. Tako ga je v javnem političnem govoru nezdavnej prav malo laskovo potipal bivši ministerski predsednik Ferry. Boulanger poslal mu je zato svoji priči za dvoboj. Tudi Ferry imenoval je svoji priči in sedaj se ti razgovarjajo skupaj, jeli slučaj dan za dvoboj, kar so baje potrdili gledé pogojev, dvoboja pa se neki priče ne morejo zediniti in tako je v tem trenutku neznano, jeli se bodeta bojevala in s kakovim orožjem.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.